

HEIKKI VÄRTSIN RAHASTO

Tanssia koko elämä

Rahasto perustuu tanssija, koreografi Heikki Värtsin (22.8.1931–11.11.2013) testamenttiin. Se tukee klassista esittävää taidetta, ensisijaisesti balettia.

Heikki (Feodor) Värtsi syntyi Käkisalmissa kauppias Pekka Johanneksenpoika Värtsin ja Aleksandra Georgintytär o.s. Gaidukovin neljänneksi lapseksi. Aunukselaistaustaisen perheen sukunimi Wärtsijeff muutettiin Värtsiksi 1936. Sota-aikana perhe joutui evakkoon ja asettui sittemmin Jyväskylään. Heikillä oli yksi veli ja seitsemän sistersarta.

Liikunnallinen ja lahjakas Heikki Värtsi hakeutui Jyväskylän työvänteatteriin lapsinäyttelijäksi. Siellä hänen läpimurto-rolinsa oli Pinocchio (1942). Evakkoperhe arvosti tanssivaa poikaansa: isä kertoi ylpeänä poikansa tanssivan. Liikunnanopettajat tekivät Heikille koreografioita, ja yksi niistä toi hänelle valtakunnallista kilpailumenestystä. Opettajan 1947 antamasta ohjeesta tuli nimi elämäkerralle *Laidasta laidasta* (2011). Opettaja oli kuvannut Messuhallin lavaa "Saharan kokoiseksi" ja kehottanut liikkumaan sen laidasta laitaan niin lujaa kuin pääsi. Värtsi voitti kisan yleisöäänestyksen ja pääsi oopperan balettikouluun Alex Saxelinin oppilaaksi. Hän kirjoitti ylioppilaaksi Ressun lukiosta ja opiskeli opintojen ohella balettia vuoteen 1953. Hän oli tuttu näky myös Helsingin kauppakorkeakoulussa ja jäi ekonomin tutkinnosta vain loppuputken päähän.

Nuoret tanssijat Heikki Värtsi, Doris Laine ja Maj-Lis Rajala tulivat koko Suomen tietoisuuteen Pessi ja Illusia -baletin pääosissa kesäkiertueella 1952. Värtsi oli peikkopoika Pessi, Laine herkkä Illusia-keijukainen ja Rajala pelottava Ristilukki. Säveltäjä Ahti Sonnisen ja koreografi Irja Koskisen näkemys Yrjö Kokon sadusta esitettiin eri puolella Suomea 48 kertaa. Teoksen menestys toi Värtsille solistitanssijan vakanssin Kansallisbalettiin 1953, ja ensitanssijaksi hänet nimettiin 1958.

Doris Laine ja Heikki Värtsi Pessi ja Illusia -baletissa 1952. Kuva: Timo Lairion arkisto

Tanssijantyönsä ohella Värtsi opiskeli ulkomailla, kuten Pariisissa ja Moskovan Bolshoissa sekä jazztanssia New Yorkissa ja New Orleansissa. Hän myös ohjasi ja esiintyi musikaaleissa. Välillä tuli niin kiire, että hän sukkuloi pienkoneella eri teattereiden välillä. Jos kotiin ei ehtinyt, saattoi torkkua työhuoneella Helsingin kaupunginteatterissa, jossa hän toimi vierailevana koreografina eli balettimestarina 1965–1968.

Heikki Värtsi jäi Kansallisbaletista eläkkeelle 1978 ja jatkoi sen jälkeen ohjaajana ja koreografina. Taiteilijaprofessori hänellä oli 1984–1987. Hän sai Pro Finlandia -mitalin 1970 ja Näyttämötaiteen kultaisen ansiomerkin 1978. Eläkkeelläkin hän jatkoi teatteri- ja tanssialan aktiivista seuraamista ja harrasti myös kaitafilmausta ja camping-matkailua.

Ystävyys Doris Laineen ja Maj-Lis Rajalan kanssa säilyi läpi elämän. "Taas me ollaan täällä, Pessi, Illusia ja Ristilukki", Värtsi tapasi sanoa tullessaan ensi-iltoihin Laineen ja Rajalan kanssa. Kolmikko olikin Suomen tanssihistoriasa ainutlaatuinen.

Osuuskunta Sigillum/Heli Teittinen

SUOMEN KULTTUURIRAHASTON tehtävä on suomalaiskansallisen henkisen ja taloudellisen viljelyn vaaliminen ja kehittäminen. Kulttuurirahasto muodostuu Säätiöstä (perustettu 1939) ja Kannatusyhdistyksestä (perustettu 1937). Säätiön sisällä toimii keskusrahasto ja 17 maakuntarahastoa. Kulttuurirahasto jakaa apurahoja ja palkintoja tieteen ja taiteen tekijöille sekä kulttuurielämän eri aloille toimiville henkilöille ja yhteisöille. Apurahojen ohella Kulttuurirahastolla on myös omaa kulttuuritoimintaa. Lisätietoa www.skr.fi.